

Stanko Gerjolj

Psihologija religiozne vzgoje in oznanjevanja v globalnem svetu

Globalizacija postavlja oznanjevalce v nove okoliščine. Že načelno je pomembno, da jih ne doživljamo in sprejemamo kot nevarnosti, marveč kot izzive, ki iščejo ustrezne odgovore.

Ena izmed temeljnih značilnosti globalizacije je dejstvo, da pri njej ne moremo govoriti o stanju, marveč gre za neprestano dinamiko in aktivnost. Globalizacija je dogajanje in ne prenese pasivnosti. Aktivnost je torej tisti odgovor, ki ga globalizacija najprej zahteva in daje Cerkvi nove možnosti, ki jih je v sodobnem svetu vsekakor sposobna uresničiti. Ne nazadnje je Cerkev že od Jezusovega naročila »Pojdite in učite vse narode!« naprej globalna ustanova. Cerkev ima torej tradicijo in obilo izkušenj.

Če uporabim znano prisposodbo, da je tradicija podobna uličnim svetilkam, ki nam razsvetljuje pot vse do danes, potem pomeni upoštevanje z njo povezanih izkušenj iskanje prostora, kam bomo postavili naslednjo svetilko, da se pot ne bo ponavljala, marveč nadaljevala. Prav v tem kontekstu je Cerkev izzvana, da s svojo dejavnostjo in relevantnimi stališči oblikuje orientacijske točke, ki bodo osvetljevale življenjske odločitve za prihodnost.

1. Skrb za osebno in kolektivno identiteto

Z izgubo ustaljenih vlog in pravil se z globalizacijo vse bolj zamegljuje občutek lastne in kolektivne identitete. Pritiski, ki so povezani s propagando o enakopravnosti, potiskajo dosedanje jasne vloge na obrobje. Zlasti pri spolni identiteti gre marsikdaj za nejasno razlikovanje med enakopravnostjo in enakostjo. Sodobne ideologije še vedno namesto enakopravnosti med moškimi in ženskami vsiljujejo pojem enakosti med njimi. Ne le, da nista več jasni vlogi moža in žene, očeta in matere, marveč pogosto izginja celo moškost in ženskost. V mnogih primerih se moški skuša uresničiti kot ženska in obratno.¹ Srečujemo

---

¹ Pri tem ne mislim le na pojav transvestitov in travestitov, ki imajo pogosto globlje razloge za svoja dejanja, temveč na marketinško izkoriščanje menjanja vlog. Zgovoren

se torej s tako imenovanim plavajočim pojmovanjem identitete, kjer se osebnost kot oblika biti in komunikacije izgublja.

Na tem področju je Cerkev vsekakor poklicana, naj – kljub kritikam – oznanja, da enakopravnost ne zahteva odpoved lastni identiteti, marveč ima vsakdo pravico biti enakopraven skladno z osebno identiteto in integriteto.

Oznanjevalni izziv za Cerkev je v prizadevanju, da imajo pravico biti moški in ženske enakopravni kot moški in ženske. Medtem ko ima verska vzgoja in oznanjevanje v državah z daljšo demokratično tradicijo na tem področju že kar nekaj izkušenj, pa želja, da bi šel ta kelih mimo Cerkve v Sloveniji, zagotovo ne bo uresničena. Globalizacija namreč na široko odpira komunikacijske poti, po katerih se bodo informacije vse hitreje pretakale. Tako je veliko pomembnejše, da se pripravimo na iskanje spolne identitete v okviru verske vzgoje in oznanjevanja v Cerkvi ter oblikujemo ustrezne in prepričljive odgovore. Če namreč želimo, da bodo moški in ženske sprejemali versko dimenzijo življenja v skladu s svojo spolno identiteto, jo morajo biti deležni tudi pri formalnem poslanstvu za vzgojo in oznanjevanje. Večplastno utemeljena različnost vlog oznanjevalk in oznanjevalcev je v tem kontekstu dobrodošla, saj moremo le tako graditi lastno identiteto ter si prizadevati za enakopravnost oz. enakovrednost pri opravljanju skupnega poslanstva.

Senzibilizacija verske vzgoje za različnost v enakopravnosti pod vidikom spolne identifikacije je za Cerkev tako zunaj kot znotraj sebe prav gotovo velik izziv v kontekstu globalizacije. Naj ob tem pripomnim, da ta izziv ne išče površne in pavšalne agitacije za en ali drug spol, saj je oblikovanje spolne identitete večplasten in kompleksen proces, ki presega biološko razlikovanje in upoštevanje različnosti spolov. Gotovo Cerkev pozna obdobja, ki zaslužijo problematiziranje stališč, praks in strategij v odnosu do vloge različnosti spolov, hkrati pa ima prav kot globalna ustanova, tako v zgodovini kot danes, veliko zgledov biblično-krščanske interpretacije enakopravnosti spolov, moškega in ženske, ki so pomembni za evropsko kulturo in civilizacijo.

Pod vidikom oblikovanja osebne identitete, ki je zaznamovana s spolnostjo, izziv za sodobno versko vzgojo in oznanjevanje ni niti v opravičevanju niti v zavračanju preteklosti, marveč v transformaciji in aktualizaciji izkušenj, na podlagi katerih bo mogoče graditi »novo« prihodnost.²

---

primer za take poteze je zmaga glasbene skupine Sestre na slovenskem glasbenem tekmovanju Ema 2000 za nastop na evrovizijski prireditvi leta 2001.

² Prim. U. Riegel, H. G. Ziebertz, *Mädchen und Jungen in der Schule*, v: G. Hilger, S. Leimgruber, H. G. Ziebertz, *Religionsdidaktik*, München 2001, 369-372.

Prizadevanje brez dvoma posega na področje družinske politike, kjer je v realnosti ženska vloga marsikdaj manj spoštovana, upoštevana in ovrednotena od moške. Ovrednotenje materinstva je npr. velik izziv in priložnost za oznanjevanje v Cerkvi.

Podoben izziv za oznanjevanje v globalnem svetu je prizadevanje za gojitev kolektivne identitete. Cerkev je po svoji strukturi in tradiciji globalna ustanova, ki gradi na spoštovanju in upoštevanju narodne kulturne identitete.

V Svetem pismu odkrijemo, kako pomembno vlogo je v zgodovini izraelskega ljudstva igral simbol skrinje zaveze. Kot »prostor« oziroma zavest, kjer je »shranjena« kolektivna in individualna zgodovinska, kulturna in verska identiteta, nam taka skrinja zaveze daje orientacijo in moč pri soočanju z vsem, kar ogroža naše življenje. Zavest o uspešno prehojeni poti ter odkrivanje nosilnih osebnosti in orientacijskih točk odrasle in mlade generacije opogumlja, da se bolj zdravo, samozavestno in odgovorno, hkrati pa brez histerične agresivnosti soočajo z izzivi časa, saj ob jasnem in neobremenjenem pogledu v preteklost prav tako jasno in neobremenjeno gledamo tudi v prihodnost.

Kot oznanjevalci smo poklicani, da je v središču našega oznanjevanja stalno navzoča svetopisemska podoba »skrinje zaveze«. Skrinjo zaveze, se pravi: identiteto, zavest, kdo sem in od kod prihajam, kaj želim in kdo me spremlja, potrebuje vsaka skupnost in vsak posameznik. Brez zgodovine in skupnih podob, brez simbolov in vrednot ni skupnosti.³ Prav to »skrinjo kulture«, ki ni ropotarnica brezštevilnih in nepomembnih informacij, marveč skupek izbranih (osebnih in skupnih) spominov, pomeni tisto orientacijo, ki vsaki, tudi narodni in državni skupnosti pomaga presegati krize identitete, katerim smo v informacijski družbi močno izpostavljeni. Kriza identitete se namreč vedno sprevrže v krizo odnosov, kar povzroča konflikte in agresivnost. Takišno oznanjevanje lahko veliko stori za to, da ne bomo živeli drug mimo drugega kot »ptice roparice«, ki pozabljajo svoja dejanja, da jih lahko ponavljajo. Ropanje namreč ne ustvarja zgodovine in tudi odnosov ne.⁴

Seveda v tej »skrinji zaveze« je in mora biti dovolj prostora za pluralnost pogledov in stališč. V postmoderni pluralnost je in bo vedno bolj postajala vrednota, v luči katere bomo lahko odkrivali, prepoznali in dojemali zares skupne vrednote. Na tej stopnji pluralnost prerašča raven strpnosti in začenja prehajati v pozitivno medsebojno ko-

³ Prim. P. Schellenbaum, *Gottesbilder – Religion, Psychoanalyse, Tiefenpsychologie*, München 1993, 131.

⁴ Roparje povezujeta skupen cilj in pragmatičnost. Ko je cilj dosežen, je pozabljeno dejanje (zgodovina) in so pozabljeni odnosi (prim. M. Buber, *Das Dialogische Prinzip*, Heidelberg 1979, 251).

municiranje, kjer se med seboj ne bomo zgolj »trpeli in prenašali«, ampak v sožitju medsebojno sprejemali, razumevali in bogatili.

Tudi ta komunikacija seveda ne bo prinesla »raja na zemlji«. Komunizem kot najbolj čist poskus uveljavljanja nekonfliktne družbe in s tem »zemeljskega raja« se je sprevrgel v pekel in s tem družbo vsaj za nekaj časa takih poskusov verjetno obvaroval. Ko v globalizaciji hrepenimo po sožitju v različnosti, že vnaprej čutimo in se zavedamo, da tudi prihodnost ne bo brez konfliktov. Upamo pa in se za to tudi vzgajamo, da bomo v prihodnosti znali konflikte bolje in tudi strpneje reševati ter jih po potrebi tudi prenašati.

Cerkev kot oznanjevalka ima v globalizaciji vlogo »multinacionalke«, ki ne razdira nacionalnih identitet, marveč jih goji, spoštuje in upošteva.

2. Poučevanje brez etiketiranja in proizvajanja »sovražnikov«

Dejstvo, da sta pretekla in sedanja verska vzgoja in oznanjevanje obremenjeni s političnimi pritiski in getoizacijo Cerkve v Sloveniji, nas oznanjevalce in vzgojitelje izziva, da s svojimi dejanji to vlogo presežemo. Drugi vatikanski cerkveni zbor pojmovanje resnice osvobaja institucionalnih vezi in jo postavlja v službo nadinstitucionalni ljubezni. To vedenje postaja srž oznanjevalne teologije in verske vzgoje. Z globalizacijo se bo ta izziv še povečeval.

Verska vzgoja in oznanjevanje brez etiketiranja in zavračanja »drugačnih« je seveda zahteven proces, saj v teh primerih neprimerno bolj izstopa lastna kakovost. Veliko preprosteje je namreč krepiti lastno identiteto v zavračanju drugačnosti, kot postaviti lastno kvaliteto na »tržišče« drugih prav tako kakovostnih idej in dejanj. V tem kontekstu se mi zdijo preroška dejanja papeža Janeza Pavla II., ki naravnost išče priložnosti za stike z ljudmi različnih kultur in prepričanj, hkrati pa izpostavi temeljno razsežnost krščanskega veselega oznanila, ki se vedno znova artikulira prav po dimenziji ljubezni. Njegovo iskanje skupnega jezika s protestanti v Nemčiji, s pravoslavnimi v vzhodnih državah ter z vsemi vernimi v ekumenskih in medreligijskih srečanjih v Assisiju brez dvoma nosijo v sebi preroško moč oznanjevanja in verske vzgoje v globaliziranem svetu. S kristološko močjo sprejema nase mnoge grehe zgodovine in sveta ter pri tem vedno znova izstopa kot močan v grešnosti in šibkosti (prim. 2 Kor 12,10).

Učni proces do pravega sožitja v različnosti bo brez dvoma še dolgo trajen in naporen, pa tudi boleč. Učenje, ki presega obdelovalno-faktografski pristop in posega na področja osebne in kolektivne refleksije, sprejemanja in razumevanja sebe in drugačnih, je v očeh psihološke in teološke dimenzije odrešenja vedno povezano s spravo.

Brez sovražnikov lahko sicer živimo na dva načina. Če se med seboj ignoriramo in živimo drug mimo drugega, nas ne bo nihče »sovražil«, vendar nas v takih površnih odnosih tudi »razumel« ne bo nihče.

Drugi način življenja brez »sovražnikov« je ustvarjanje intenzivnih odnosov v sožitju, v katerih nas različnost izziva in bogati.

Če vzamemo za primer starozavezno pripoved o bratih Ezavu in Jakobu, ki sta bila »na smrt sprta« (prim.: 1 Mz 12,41), razberemo, kako dolgotrajen in boleč, hkrati pa tudi osvobajajoč je bil njun proces sprave. Preden se je Jakob lahko vrnil k svojemu bratu, je moral sam sebe sprejeti v vsej svoji resničnosti in spoznanju, da je za konflikt odgovoren tudi sam. Ta proces spoznavanja in sprejemanja sebe kot sokrivega in grešnega, ki ga Sveto pismo opisuje kot »boj z Bogom« (prim.: 1 Mz 32,23-33), Jakoba po eni strani rani, po drugi pa mu spremeni ime. Tu Bog Jakoba, »prevaranta«, spremeni v Izraela, ki simbolizira občestvo. Tako se Jakob vrne k bratu kot »novi« človek in šele z njim se je Ezav pripravljen in sposoben spraviti. Čeprav gre za preprosto človeško spravo, je pri njej stalno navzoč Bog. Tako v pravem objemu Jakoba in Ezava ne jokata le brata, ampak skupaj z njima tudi Bog – vsi seveda od globokega veselja in sreče (prim. 1 Mz 33,5). Zanimivo, kako Sveto pismo izredno globokoumno poudarja, da sprava, ki prerašča v sožitje, vključuje tudi obdarovanje ali medsebojno bogatenje, hkrati pa tudi suverenost, samostojnost, zdravje in poštenost (1Mz 33,11-20).⁵

Zakonitosti vzgoje za sožitje se v večtisočletni zgodovini niso bistveno spremenile. Tudi danes se učimo najprej sprejemati sebe – vključno s svojo grešno preteklostjo – in »spreminjati« ime. Tudi danes je sprava in sožitje možno samo ob spoštovanju in sprejemanju medsebojne različnosti, samostojnosti in suverenosti, hkrati pa tudi v zaupanju v poštenost drugega.

Ta izziv katarze je v naših vzgojnih prizadevanjih vse bolj navzoč. Ne le pri nas, temveč tudi drugod v Evropi, kjer se z njim ukvarjajo že desetletja, ugotavljamo, da je ta učni proces še veliko bolj potreben odraslim kot pa mladim generacijam. Mlade generacije že danes mnogokdaj ne zanima, kaj odrasli vemo, temveč kaj o stvareh, o katerih so mladi pogosto informirani bolje od odraslih, mislimo in kako jih vrednotimo.⁶ V tem kontekstu samovzgoja in vzgoja, ki prežemata vsa vzgojna in izobraževalna področja, potujeta z roko v roki.

⁵ Prim. A. Höfer, *Von der Hoffnung der Liebenden – Beziehungskrisen und biblische Therapie*, DBV, München 2001, 59.

⁶ Prim. T. Shachtman, *The Inarticulate Society*, New York 1995, 77.

3. Celostno učenje

Z zatonom moderne, ki je na pedagoškem področju uveljavljala predvsem razum ter z njim povezano kognitivno in faktografsko učenje in poučevanje, stopa vse bolj v ospredje celostno učenje. S tem, ko je zlasti ameriški psiholog in pedagog H. Gardner v teorijo učenja uvedel pojem sedmih ali celo več inteligentnosti in s tem množstvo poti učenja, je celotnemu kompleksu vzgoje in izobraževanja dal nove razsežnosti. Po njem in mnogih njegovih sodelavcih je vzgoja, ki oblikuje in spreminja človeka, sestavni in celo bistveni del učenja. Odslej strokovnost ni več omejena zgolj na faktografsko in tudi ne le na morebitno posledično vedenje in iznajdljivost, ampak vključuje tudi splošne človeške lastnosti, ki jim v krščanskem svetu tradicionalno pravimo »kreposti«, od poštenosti do sposobnosti v sožitju prenašati in reševati konfliktno situacije.⁷ Tako učenje pa je redno podvrženo svojevrstnemu »prečiščevanju« preteklosti (zgodovine), sedanosti (dejanj) in prihodnosti (namenov). Ker konflikti navadno redno izvirajo iz nepredelane preteklosti, nas prav preteklost oz. zgodovina najbolj »sili« v to katarzo.

Katarza kot osebni in kolektivni (skupnostni) učni proces gradi namreč na osebni in kolektivni zgodovini, zlasti na osebni in kolektivnem spominu. Prepoznavanje, sprejemanje in čiščenje osebne in kolektivne zgodovine so splošne in temeljne poteze celostnega učenja.⁸

Upoštevajoč dejstvo, da v večini primerov zgodovino pišejo »zmagovalci«, ki skušajo svojo skupino z različnimi interpretacijami prikazovati čim bolj čisto, sovražnike pa čim bolj »črno«, spomin v službi celostnega oznanjevanja in vzgoje, ki spreminja človeka in odnose, postaja še bolj pomemben. Varuje nas pred idealiziranjem preteklosti in s tem preprečuje, da bi se zgodovina ponavljala. Predvsem pa udeležencem tega brez dvoma zahtevnega srečevanja z lastnim spominom omogoča, da življenjsko energijo, ki jo brez osvobajajočega procesa »katarze« namenjajo obtoževanju in zagovarjanju »svojih resnic«, uporabijo za ustvarjalno sooblikovanje sedanosti in prihodnosti.

Druga značilnost celostnega učenja je ponovno upoštevanje in uporaba emocionalnosti pri vzgoji in oznanjevanju.⁹ »Srce, roke in razum« je nekakšna »formula« celostnega učenja, k čemur nenazadnje spodbuja že znani švicarski pedagog Heinrich Pestalozzi.¹⁰

⁷ Prim. D. Lazear, *Seven Ways of Knowing*, Illinois 1991, 149 - 150.

⁸ Prim. G. Fatzer, *Ganzheitliches Lernen*, Paderborn 1993, 155.

⁹ Prim. D. Goleman, *Emotionale Intelligenz*, München 1997, 61.

¹⁰ Prim. M. Liedke, *Johann Heinrich Pestalozzi*, v: H. Scheuerl (izd.), *Klassiker der Pädagogik I*, München 1991, 181.

Ena od udarnih potez vzgoje in izobraževanja v moderni dobi je bilo tudi velikokrat nasilno uvajanje laicističnega fundamentalizma. Marsikje so na vernost gledali zgolj kot na moteč dejavnik pri učenju. Tako »osvobajanje od Boga«, ki je produciralo »znanost brez etike in moralne odgovornosti«, je modernega »vsemogočnega« človeka pripeljalo na rob samouničenja. V prihodnosti bo za človeštvo veliko bolj pomembno premagati »kompleks vsemogočnega človeka« kot kompleks odvisnosti od Boga. Zato zlasti zagovorniki celostne vzgoje, ki v vzgojnem procesu nagovarjajo človeka v njegovem konkretnem in kar najbolj celovitem življenjskem kontekstu, vabijo k ponovni refleksiji človekove religiozne razsežnosti in njegovega odnosa do Boga.¹¹

Ponekod - v Sloveniji prav gotovo - je pritiske laicističnega fundamentalizma še vedno čutiti. Gardner in mnogi njegovi sodelavci in nasledniki s svojo izpeljavo celostnega učenja sicer pri učnih procesih religioznosti posebej ne poudarjajo, še manj jo prejudicirajo, pač pa jo upoštevajo in vključujejo, zlasti, ko govorijo o t. i. intrapersonalni inteligenci, kjer se človek v učenju srečuje sam s seboj. Vsekakor je religiozna inteligenca dejavnik, ki učnega procesa ne hromi, marveč ga lahko bogati in izpopolnjuje.

V informacijski ali medijski družbi, ki je značilnost globalizacije, torej ni najbolj pomembna količina informacij. Z malo spretnosti se lahko dokopljem do vseh informacij, ki jih potrebujem. Življenjsko pomembno pa je, da mi ponudba in vsiljivost informatorjev ne zastreta poti do informacij, ki me pozitivno oblikujejo, mi odpirajo vedno novo in lepšo perspektivo ter me hranijo za prihodnost. Tu lahko opravi svojo nalogo edino vzgoja za vrednote, ki je dolžnost in izziv, zlasti pa poslanstvo vseh vzgojnih dejavnikov in institucij - od družine, šole in Cerkve do neformalnih prijateljskih skupin in društev.

V informacijski družbi igrajo posebno pomembno vlogo mediji, saj prav oni v veliki meri določajo meje veljavnosti in krojijo lestvico vrednot. V tej družbi zlasti z vzgojnega vidika ni najpomembnejši dostop do informacij, tega bomo imeli prej ali slej vsi, ampak so bolj pomembni vzvodi in poti posredovanja informacij. Posebej na področju senzibiliziranja za vrednote lahko Cerkev veliko stori in je kot taka postavljena pred zahtevne izzive.¹²

V tem kontekstu se tradicionalni didaktični trikotnik dopolnjujoče transformira v didaktični kvadrat, ki presega dosedanjo populistično mnenje, da je pri učenju učenec najpomembnejši dejavnik. Pri didaktičnem kvadratu kot najpomembnejši dejavnik izstopa učitelj, ki je nosilec

¹¹ Prim. O. A. Burow, *Gestaltpädagogik*, Paderborn 1993, 511-512.

¹² Prim. T. Shachtman, *The Inarticulate Society*, New York 1995, 115 - 116.

učnega postopka. Ko ima učitelj izoblikovane temelje svoje osebnosti, bo tudi učenec od njega lahko v vzgoji prejel »znanje«, ki ga pričakuje od učitelja. Znanje, ki ga učenec išče pri učitelju, je namreč vedno bolj povezano z utemeljenimi mnenji in stališči kot z informacijami, zlasti na moralnem, vrednotnem in verskem področju.

4. Psihoterapevtska razsežnost verske vzgoje in oznanjevanja

Pogled na človeka se neprestano spreminja in pogloblja. Temu se prilagajajo tudi psihološki in pedagoški poudarki religiozne vzgoje in oznanjevanja.

Poleg naštetih izzivov prinaša globalizacija s seboj veliko negotovosti. Mnoge skupnosti in posamezniki so nanjo slabo pripravljeni. »Diktatura trga« neredko poleg možnosti posreduje tudi občutke strahu, ki jih marsikdo le težko premaguje.

Znani psiholog Fritz Rieman je v svojem delu *Grundformen der Angst* že pred leti analiziral nekatere temeljne poteze različnih tipov osebnosti, ko se soočajo z zahtevnimi izzivi v življenju. Značilno za njegovo karakterno razvrstitev tipov osebnosti je, da lahko pri vseh prepoznamo temeljno hrepenenje po celostnem, tudi psihičnem in zlasti emocionalnem odrešenju.

Rieman prepozna štiri skupine ljudi, ki predstavljajo štiri tipe »neodrešenih« osebnosti.¹³ V konkretnih primerih seveda skoraj ne moremo govoriti o čistih tipih osebnosti, saj se karakterne reakcije prepletajo, kar je hkrati tudi že znamenje, da hrepenimo po odrešenju.¹⁴

V prvo skupino spadajo ljudje s pretežno shizoidnimi lastnostmi. Za te je značilno, da v vsakdanjem življenju uspejo svoje osebno čustveno življenje zelo dobro prikriti in obvladati. Radi se pogovarjajo o splošnih zadevah, zmanjka pa jim besed v osebnih pogovorih. Izogibljejo se dolgotrajnim odgovornim osebnim odnosom. Pogosto imajo veliko znancev in prijateljev, težje pa stopajo v dolgotrajne osebne, zlasti partnerske in

¹³ Riemanova analiza osebnosti pod vidikom temeljnih oblik strahu je široka in zahtevna tematika in jo omenjam le kot enega od izzivov za versko vzgojo in oznanjevanje v globaliziranem svetu. Zato so te značilnosti tu predstavljene v skrajšani in poenostavljeni obliki.

¹⁴ Prim. F. Rieman, *Grundformen der Angst*, München 1991, 16.

¹⁵ Z vsem spoštovanjem tu omenjam brata Michaela in Ralfa Schumacherja. Ko jima je letos neposredno pred avtomobilskem tekmovanjem formule ena v Imoli umrla mama, sta brez resnega oklevanja obljubila svojima podjetjema, da bosta tekmovala. Njuna direktorja sta ju na tiskovnih konferencah upravičeno hvalila in izpostavljala njuni močni osebnosti, kar brez dvoma tudi sta. Kljub temu pa je to eklatanten primer, ki v vsej grobosti pokaže, kako shizoidno neusmiljena je logika trga, ki brez zadržkov povozí človeka v stiski.

osebnostno obvezujoče odnose. Po svoji strukturi še najbolj ustrezajo zahtevam tržnih pričakovanj in norm, saj so vedno sposobni in pripravljeni zasebne zadeve potisniti v ozadje in jih »potlačiti«. ¹⁵ Zato je njihova komunikacija navadno uglajena, suverena in prilagojena vlogi, ki jo igrajo v javnosti.

Drugo skupino sestavljajo ljudje z depresivnimi značilnostmi. Ti hrepenijo po dolgotrajnih, zaupnih in gotovih odnosih ter naravnost iščejo človeško bližino. Zato radi govorijo o sebi in svojih težavah. Hitro se počutijo prizadete in iščejo priložnosti, da bi se jih kdo »usmilil« in se jim približal. Čeprav si želijo stalne in dolgotrajne bližine, so neredko v tem prizadevanju neuspešni, saj se jih skupine in posamezniki kmalu naveličajo poslušati in jih »izločijo«. Zato depresivni ljudje sorazmerno hitro menjajo skupine in mesta komunikacije.

Tretjo skupino sestavljajo anankastični ljudje, ki se tudi čustveno stalno počutijo pod najrazličnejšimi notranjimi in zunanji pritiski. Tudi skrupuloznost jim ni tuja, saj Boga najpogosteje doživljajo kot strogega sodnika. ¹⁶ Od okolice se počutijo tako odvisne, da se ji ne morejo upreti. Bojijo se tvegati in izpostaviti, ljubijo ustaljenost in težko prenašajo življenjske spremembe. Znani so po tem, da pedantno izpolnjujejo zadane obveznosti in so zelo disciplinirani. Kljub temu se vedno bojijo »usodnih« napak. ¹⁷

V četrti skupini so »umetniki«, ki neprestano pospravljajo svoje stalno razmetano stanovanje. Iz leta v leto govorijo, kako se bodo začeli držati reda in discipline, a navadno vse življenje ostanejo le pri dobrih sklepih in obljubah. Ti imajo veliko histeričnih značilnosti. ¹⁸

Vse te značilnosti so prežete in v veliki meri celo usmerjane na podlagi čustvenega naboja, ki je v človeku. Vsaka od teh skupin hrepeni po odrešenju, ki ga najpogosteje išče v svojem nasprotju. Včasih ga za nekaj časa celo najde, a kmalu zopet pade v prvotno držo.

Globalizacija torej nudi ljudem obilna bogastvo, vendar jih tudi emocionalno »hendikepira«. S tem Cerkev izziva in vabi, da v svojo versko vzgojo in oznanjevanje vsaj v najširšem smislu integrira tudi terapevtsko dimenzijo. Jezus, ki osvobaja, ozdravlja in uči, je v globali-

¹⁶ Prim. B. Grom, *Religionspsychologie*, München 1992, 128.

¹⁷ Večkrat npr. kontrolirajo, če so ugasnili luč, zaklenili vrata, stalno se umivajo, a kljub temu živijo z občutkom, da so umazani, njihovo stanovanje je skrajno pospravljeno in urejeno, a se kljub temu opravičujejo zaradi »nereda« ipd.

¹⁸ Dejansko res ne poznam umetnika, npr. slikarja, ki bi imel natančno določen delavnik; ne poznam pisatelja, ki bi svoj roman pisal od osmih do dvanajstih, šel na kosilo in svoje delo nadaljeval ob dveh popoldne ter ga za tisti dan končal ob sedmih zvečer. Tudi takih pesnikov ne poznam. Pač pa poznam skladatelja, ki je pred začetkom svojega dela napolnil hladilnik v kletnih prostorih. Ko je delo končal, ni zgrešil le ure ampak tudi datum.

zirani družbi vsekakor aktualnejši kot v homogenih ter normativno urejenih in ustaljenih okoljih. Naj ob tem poudarim, da vzgojitelji in oznanjevalci nismo poklicni terapevti. Prav zavestna drža, da to ne želimo biti, nam bo omogočala, da bo naše oznanjevanje tudi terapevtsko.

Povzetek: Stanko Gerjolj, *Psihologija religiozne vzgoje in oznanjevanja v globalnem svetu*

Globalizacija prinaša poleg mnogovrstnih priložnosti tudi prenekatero izzive, ki so relevantni za vzgojno in oznanjevalno poslanstvo Cerkve v Sloveniji. Po eni strani je poklicana, da v skladu s svojo tradicijo vzgojno in oznanjevalno delovanje povezuje s čutom za osebno in narodno identiteto, hkrati pa tudi k prizadevanju, da presega pritiske, ki jo silijo v getoizacijo in ustvarjanje »sovražnikov«. Opuščanje moraliziranja in graditve lastne identitete brez apologetičnega zavračanja drugačnosti je tudi splošni trend oznanjevanja v sodobne svetu, ki ga vodi papež Janez Pavel II.

Naslednja dva izziva s psihološko dimenzijo sta celostno učenje in iz njega izhajajoča terapevtska razsežnost delovanja, ki je učinkovita zlasti posredno, se pravi takrat, ko stopi v ospredje odrešenjsko sporočilo, ki v veri in upanju zdravi samo po sebi.

Ključne besede: Cerkev, verska vzgoja, oznanjevanje, identiteta, osebnost, strah, odrešenje, terapija

Summary: Stanko Gerjolj, *Psychology of Religious Education and Preaching in the Global World*

In addition to various possibilities globalization also brings numerous challenges relevant for the educational and preaching missions of the Church in Slovenia. On the one hand, the Church is called, in conformance with its tradition, to combine its educational and preaching activity with a sense of personal and national identity, on the other hand, it should endeavor to transcend the pressures pushing it into ghettoization and creation of »enemies«. Renunciation of moralizing and the building of one's own identity without apologetically rejecting everyone and everything that is different also represents the general trend of preaching in the modern world as led by the pope John Paul II. Two further challenges with a psychological dimension are integral learning and the therapeutical dimension of activity issuing from it, which is especially effective in an indirect manner i.e. when the salvation message, which heals by itself in faith and hope, comes to the fore.

Key words: Church, religious education, preaching, identity, personality, fear, salvation, therapy